

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem
Sancti Thomæ Tomvs ...**

Complectens Quæstiones à XXVII. vsque ad LXIV. & à Quæstione CVI.
vsque ad CXIV.

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1620

Quid senserit Scotus. cap. 1.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81000](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81000)

etiam ipsas actus suo referre, cogitando vnam cum ordine ad aliam: at licet apprehendat negationem ad modum substantiae, priuationem ad modum qualitatis, & de illis philosophetur, & loquatur, ac si essent entia quaedam, & ob id dicantur entia rationis, nimirum solum ab intellectu habentia esse: tamen intellectus ea apprehendens, non dicitur habere actum aliquem, quo dicatur aut substantificare, aut qualificare, (vt ita loquar) & propterea non dicitur facere substantiam rationis, aut qualitatem rationis: sicut dicitur facere relationem, quia actu suo illa refert, quae non ferantur. Vnde discrimen oritur inter relationem, & priuationem, seu negationem: quia haec duo nec dicuntur entia, nec substantia, nec qualitas, sed dicuntur entia rationis, quod si qualitas, aut substantia vocari deberent, non absolute, sed cum additamento rationis vocanda essent, at relatio rationis sine additamento dici consuevit relatio: quia non solum vna res ad aliam refertur ex se ipsa: sed etiam intellectus refertur dicitur, & actus intellectus, relatio, & comparatio absolute nuncupatur. Et haec dicta sufficiant circa testimonium S. Thomae, quo videtur Caietanus pro sua sententia: cum quibus etiam, quaedam alia difficulta, quae dixit idem doctor Sanctus, obiter explicata manent.

Ad rationem pro sententia Caietani in capite 1. allatam respondeo, rationem ad quantumvis abstractam, & praecisam nunquam sine ratione in posse cogitari, quia omnis ratio ad aliquid, tametsi nomen ad non ita exprimat rationem illam in, vt cap. 2. explicabimus.

DISPUTATIO CXV.

Vtrum relatio rationis fiat solum operatione intellectus, an etiam aliarum potenciarum.

Quid sentiat Scotus. cap. 1.

Quomodo relatio rationis fiat per intellectum.

CAPVT I.

Quid sentiat Scotus.

Caietanus in commento huius articuli putat, Scotum in ea fuisse sententia, vt assereret, relationem rationis fieri non solum per operationem intellectus, sed etiam per operationem cuiusque alterius facultatis conferentis vnum cum altero, qualem putat esse voluntatem, quae vnum vult propter aliud, & refert ad aliud: quam sententiam optime ipse Caietanus impugnatur hac ratione. Quia relatio rationis est vere ens rationis, sola ergo operatione intellectus, & rationis nostrae fieri debet.

Verum opinio Scoti longe abest à praedicta sententia, ille enim in primum d. 45. quaest. 1. ad vltimum argumentum vt ostendat, quia ratione res voluit a Deo ab aeterno referantur, tantum inquit, aut refertur relatione rationis, quam intellectus diuinus sibi format; aut potius relatione quadam confluente, ex operatione ipsius voluntatis diuinae. Hanc vero docet Scotus nec esse realem, quia non inest extremis suapte natura: nec rationis, quia non fit per intellectum, aut aliquam facultatem, quae sit formaliter ratio, sed mediam

quandam inter realem & rationis, Affirmat ergo, hanc mediam relationem consurgere ex operatione alterius facultatis, quam intellectus, quae sententia sano modo explicata verissima est, vt sequenti capite monstrabimus.

CAPVT II.

Quomodo relatio rationis fiat per intellectum.

Superest, vt ostendamus, quo pacto fiat relatio rationis, & an aliqua relatio, quae postea fit per rationem, ante operationem intellectus initium aliquod habeat in re. Dico ergo primo extrinsecam denominationem non esse relationem inhaerentem rebus, quas denominat.

Secundo existimo, ante intellectus operationem non esse realem aliquam denominationem ab aliqua re, aut forma extrinsecam. Quia denominatio cum sit nominis appellatio, est etiam opus rationis, & res quae absoluta in se est, si relate denominatur, ab intellectu relate eam concipiente denominatur: nomina enim à nobis imposita sunt vt id, quod de rebus concipimus, significamus: quare concedere denominationem aliquam extrinsecam realem ante quemcunque intellectum contradictionem implicat in adiecto: nam si est denominatio, est alicuius intellectus expressio. Ob hanc eandem causam dicemus infra disp. 120. cap. 6. esse actum distincta per intellectum, quae ex natura rei non distinguuntur, quoties videtur diuersis nominibus non synonymis, ad ea significandum.

Tertio, nihilominus ante intellectus operationem est in rebus forma aliqua, vel res realis, & quae intellectus sumat denominationem relatum. Cum enim parietem visum appellat, ex visione, quae ad parietem terminatur, ipsum relate etiam denominat: & sic de omnibus alijs. Hic tamen obseruandum est, aliquando vtrumque extremum denominari ab aliqua forma relatiua eodem modo: hoc est, eodem nomine; alterum quidem intrinsece, alterum vero extrinsece: vt cum paries dicitur dexter à dexteritate animalis. Aliquando vero opposito modo, vt paries visus à visione, quae quidem denominat videntem illum, in quo est, non autem denominat visum: contra vero denominat parietem visum, non videntem. Nonnunquam etiam denominatio relatiua ducitur ab aliquo extrinseco, non relatiuo, sed absoluto: vt de bonitate & malitia morali suo loco dicemus: & scientia Dei, seu voluntas relate dicitur ad creaturas, & omnipotentia similiter, etiam si talis forma relatiua non sit alicubi intrinsece: vt notauimus disput. 104. cap. 4. Hac ratione dici consuevit esse denominationem relationem realem, extrinsecam tamen, sed ipsam relationem esse rationis: non quia denominatio actu fiat ante intellectum & realis illa sit, sed quia forma vel res, aqua sumitur, realis est, & extrinseca rei denominatae. Eadem de causa dicimus fundamentum relationis rationis esse à parte rei ante intellectum. Ex qua doctrina notauimus supra q. 14. art. 15. in fine commentarij, diuina attributa, quae aeterna sunt, connotare respectum rationis, non quia ab aeterno sit intellectus qui formet huiusmodi relationes, nam diuinus, vt statim probabitur, eas non facit, sed quia ab aeterno est sufficiens in Deo, & in rebus